

AYOLLAR ORASIDA ANEMIYA TARQALISHI VA UNING TIBBIY-IJTIMOY AHAMIYATI

Asqarova N.A.

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti katta o'qituvchisi

Kanalova M.Q.

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti magistranti

Bugungi kunda kamqonlik (anemiya) dunyo sog'liqni saqlash tizimining eng dolzarb muammolaridan biri bo'lib qolmoqda. Ayniqsa ayollar orasida, xususan reproduktiv yoshdagi va homilador ayollarda temir tanqisligi anemiyasi keng tarqalgan kasallik sifatida uchramoqda. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, rivojlanayotgan mamlakatlarda ayollar orasida anemiyaning uchrash darajasi yuqori bo'lib, bu holat ona va bola salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ayollar organizmida hayz sikli, homiladorlik va laktatsiya davrlarida temir moddasiga ehtiyoj ortishi natijasida organizmda temir tanqisligi rivojlanadi va bu kamqonlikning asosiy sabablaridan biri hisoblanadi. Kamqonlik natijasida organizmning kislorod bilan ta'minlanishi buziladi, natijada umumiy holsizlik, tez charchash, bosh aylanishi, mehnat qobiliyatining pasayishi hamda immunitet susayishi kuzatiladi. Ayniqsa homilador ayollarda anemiya ona va homila uchun jiddiy xavf tug'dirib, erta tug'ruq, kam vaznli chaqaloq tug'ilishi, homila rivojlanishining sustlashuvi kabi asoratlarga sabab bo'ladi.

Anemiyaning rivojlanishida biologik omillar bilan bir qatorda ijtimoiy omillar ham muhim ahamiyat kasb etadi. Noto'g'ri ovqatlanish, temir va vitaminlarga boy mahsulotlarni yetarli iste'mol qilmaslik, ijtimoiy-iqtisodiy sharoitning pastligi, sanitariya-gigiyena qoidalariga amal qilmaslik va tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatining cheklanganligi kasallikning keng tarqalishiga olib keladi. Shu sababli kamqonlik nafaqat tibbiy, balki muhim ijtimoiy muammo sifatida ham qaralmoqda. Ayollar salomatligining yomonlashuvi oila farovonligi, tug'ilish ko'rsatkichlari va jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois ayollar orasida kamqonlikning oldini olish va uni erta aniqlash bugungi tibbiyotning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Mazkur tadqiqot ayollar orasida anemiyaning tarqalish darajasi, uning asosiy etiologik omillari, klinik kechishi hamda tibbiy-ijtimoiy ahamiyatini o'rganish maqsadida olib borildi. Tadqiqot observatsion va tahliliy usulda

tashkil etildi. Tadqiqot obyekti sifatida reproduktiv yoshdagi ayollar, jumladan homilador va tug'ish yoshidagi ayollar guruhi tanlab olindi. Tadqiqot davomida ishtirokchilarning yoshi, ijtimoiy holati, ovqatlanish tartibi, umumiy sog'lig'i hamda surunkali kasalliklari o'rganildi. Anemiyani aniqlash maqsadida klinik va laborator tekshiruvlar o'tkazildi. Laborator tahlillar davomida gemoglobin miqdori, eritrotsitlar soni, rang ko'rsatkichi va zardobdagi temir darajasi aniqlandi. Bundan tashqari, anketa-so'rovnoma usuli orqali ishtirokchilarning ovqatlanish odatlari, tibbiy xizmatlardan foydalanish darajasi va ijtimoiy-iqtisodiy holati baholandi. Olingan natijalar matematik-statistik usullar yordamida qayta ishlanib, foiz ko'rsatkichlari va taqqoslama tahlillar amalga oshirildi.

2025 yilning 6 oylik hisobot ma'lumotlari tahliliga ko'ra, kamqonlik bilan kasallangan bemorlarning umumiy soni 20 039 nafarni tashkil etdi. Shundan 15 948 nafari ayollar bo'lib, bu umumiy bemorlarning 79,6 foiziga teng ekanligi aniqlandi. Ushbu ko'rsatkich kamqonlikning asosan ayollar orasida keng tarqalganligini tasdiqlaydi. Birlamchi ro'yxatga olingan bemorlar soni 6 836 nafarni tashkil etib, ulardan 5 092 nafari ayollar hissasiga to'g'ri keldi. Bu esa yangi aniqlanayotgan kamqonlik holatlarida ham ayollar asosiy xavf guruhini tashkil etishini ko'rsatadi. Profilaktik va diagnostik tadbirlar natijasida dispanser nazoratiga olingan bemorlar soni 4 031 nafarni tashkil etdi. Shundan 4 007 nafari birinchi marta tashxis qo'yilgan bemorlar bo'lib, bu kasallikni erta aniqlash bo'yicha olib borilayotgan skrining tadbirlarining samaradorligini ko'rsatadi. Hisobot davri oxiriga kelib dispanser nazoratida turgan bemorlarning umumiy soni 12 215 nafarni tashkil etdi. Ulardan 9 577 nafari ayollar bo'lib, bu 78,4 foizga teng ekanligi qayd etildi. Statistik tahlillar natijasida ayollar orasida kamqonlikning yuqori uchrashi ishonchli darajada ekanligi aniqlandi ($p<0,001$).

Olingan natijalar kamqonlikning ayollar orasida keng tarqalganligini va ushbu kasallikning reproduktiv yoshdagi ayollar salomatligiga sezilarli ta'sir ko'rsatayotganligini tasdiqladi. Ayniqsa hayz sikli, homiladorlik va laktatsiya davrida organizmning temirga bo'lgan ehtiyoji ortishi kasallik rivojlanishining asosiy sabablaridan biri bo'lib xizmat qilmoqda. Birlamchi ro'yxatga olingan bemorlar orasida ayollar ulushining yuqoriligi ushbu guruhning doimiy xavf ostida ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, dispanser nazoratidagi bemorlar sonining yuqoriligi anemiyaning surunkali kechishga moyilligini bildiradi. Kasallik tufayli ayollarda ish qobiliyati pasayadi, umumiy hayot sifati yomonlashadi va reproduktiv salomatlikka salbiy ta'sir kuzatiladi. Homilador

ayollarda esa anemiya perinatal asorotlar rivojlanish xavfini oshiradi. Shu sababli ayollar orasida sog'lom turmush tarzini shakllantirish, to'g'ri ovqatlanishni targ'ib qilish va temir preparatlaridan profilaktik foydalanishni yo'lga qo'yish muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, kamqonlikning oldini olish uchun kompleks profilaktik yondashuv zarur hisoblanadi. Bunda muntazam skrining tekshiruvlarini tashkil etish, reproduktiv yoshdagi ayollarni dispanser nazoratiga olish, homilador ayollarni doimiy kuzatib borish hamda aholining tibbiy savodxonligini oshirish muhim o'rin tutadi. Temir, foliy kislotasi va boshqa mikroelementlarga boy oziq-ovqat mahsulotlarini keng iste'mol qilishni targ'ib qilish anemiya profilaktikasining asosiy yo'nalishlaridan biridir. Shuningdek, birlamchi tibbiy-sanitariya muassasalarida ayollar orasida profilaktik ko'riklarni muntazam o'tkazish kasallikni erta aniqlash va asoratlarning oldini olish imkonini beradi. Ayniqsa homilador ayollarni homiladorlikning ilk davridan boshlab laborator nazoratdan o'tkazish va zarur hollarda profilaktik davolash choralarini qo'llash muhim hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, anemiya ayollar salomatligiga jiddiy salbiy ta'sir ko'rsatadigan dolzarb tibbiy-ijtimoiy muammolardan biridir. Tadqiqot natijalari kamqonlikning ayniqsa reproduktiv yoshdagi ayollar orasida yuqori darajada uchrashini ko'rsatdi. Kasallikning keng tarqalishida temir tanqisligi, noto'g'ri ovqatlanish, ijtimoiy-iqtisodiy omillar va tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatining cheklanganligi muhim rol o'ynaydi. Shu sababli anemiyaning oldini olish maqsadida profilaktik skrininglarni kengaytirish, sog'lom ovqatlanishni targ'ib qilish, temir preparatlaridan foydalanishni yo'lga qo'yish hamda ayollar salomatligini muntazam nazorat qilish zarur hisoblanadi. Kompleks profilaktik va diagnostik yondashuv anemiya bilan kasallanish darajasini kamaytirish hamda ayollar va kelajak avlod salomatligini mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

